

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра _____ **філософії** _____
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Вченої ради інституту/факультету

_____ Кипенський А.В.
(підпис)

«__» _____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС СУЧАСНОСТІ
_____ (назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ третій (доктор філософії) _____

галузь знань _____ 03 – Гуманітарні науки _____

спеціальність _____ 033 – Філософія _____

освітньо-наукова
програма _____ Філософія _____

вид дисципліни _____ професійна підготовка _____
(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання _____ денна / заочна _____
(денна / заочна)

Харків – 2022 рік

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни

Філософсько-антропологічний дискурс сучасності

Розробники:

доцент кафедри філософії

_____Городиська О.М.
(підпис)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол від «__»_____2022 року, №

Завідувач кафедри

_____ Тарароєв Я.В.
(підпис)

Завідувач аспірантури

_____ Штефан В.В.
(підпис)

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис голови Вченої ради інституту/факультету

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни:

формування у аспірантів поглиблених професійних компетенцій та теоретичних знань при вивченні усіх проявів феномену людини та людського у сучасному світі, про сучасні антропологічні концепції, а також про різноманітні уявлення щодо людини протягом людської історії як бази теперішніх філософсько-антропологічних пошуків.

Компетентності:

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми

СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей

СК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій

Результати навчання:

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

РН5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Онтологічні та гносеологічні концепції у сучасній філософії	Феноменологія
	Ідентичність та духовна ідентифікація особистості в рамках філософських традицій
	Етнофілософія та культурні стереотипи
	Філософія інтелектуально-когнітивних технологій
	Гуманітарні проблеми високих технологій

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання аспірантів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль Контрольні роботи (кількість робіт)	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Залік	Екзамен
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2	90/3	30	60	20		10	30			+

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 33,3%:

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p style="text-align: center;">Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1.	Л	2	<p>Т.1. Філософська антропологія, її предмет та місце у структурі філософії. Перші уявлення про людину у давній та середньовічній культурах.</p> <p>1. Філософська антропологія, її специфіка та предмет. Структура філософської антропології та її місце у системі філософії. Унікальність та проблематичність людини.</p> <p>2. Особливості уявлень про людину у межах міфологічного світогляду. Космогонічні, антропологічні та есхатологічні міфи. Проблема людини у давньосхідних традиціях.</p> <p>3. Поява антропологічної проблематики в античній культурі. Основні стратегії розуміння феномену людини в античній філософії. Етичні погляди у античній філософії.</p> <p>4. Нове розуміння людини у християнській традиції. Біблійний образ людини. Теоцентризм християнської антропології. Проблема боговтілення та спокутування.</p> <p>5. Антропологічні питання у патристиці та схоластиці. Людина як єдність душі, тіла та духу. Проблема свободи волі у християнській традиції. Людина у середньовічному містицизмі.</p>	1, 47, 49, 51, 52, 53, 56–59, 60
2.	Л	2	<p>Т.2. Трансформації антропологічної проблематики від доби Відродження до «антропологічного повороту» ХХ століття.</p> <p>1. Трансформація антропологічних поглядів у період Реформації та Відродження. Гуманістичні погляди південного та північного Ренесансу. «Про достоїнство людини» Піко делла Мірандоли.</p> <p>2. Вплив наукової революції на розвиток антропологічної думки. Дуалістична антропологія Р. Декарта. Б. Паскаль: людина як «мислячий очерет».</p> <p>3. Антропологічні уявлення мислителів епохи Просвітництва. «Людина-машина» французьких філософів-матеріалістів.</p> <p>4. Антропологія І. Канта як новий поштовх для розвитку проблеми людини. Антропологія у німецькому ідеалізмі.</p> <p>5. Рух від теології до антропології у філософії Л. Фейербаха. Антропологічне тлумачення релігії. Соціально-історична природа людини за К. Марксом.</p> <p>6. Антропологічна філософія С. К'єркегора, людина як вихідна точка мислення. Дослідження форм людського існування, поняття «екзистенції».</p> <p>7. Філософія людини у роботах Ф. Ніцше. Уявлення про пластичність людської природи, про надлюдину та переоцінку цінностей як про злам класичної антропології. Вплив ідей Ніцше на антропологічну думку ХХ століття.</p> <p>8. Психологія як новий філософський погляд на людину.</p>	1, 8, 16, 17, 23, 47, 49, 51, 52, 53, 56–59, 60

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах).</p> <p>Назви змістових модулів.</p> <p>Найменування тем та питань кожного заняття.</p> <p>Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
3.	С	2	<p>Т.1–2. Філософська антропологія, її предмет та особливості. Трансформація уявлень про людину в історії філософії та культури від давнини до «антропологічного повороту» ХХ століття.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет філософської антропології. Унікальність та проблематичність людини. Категорії та особливості філософської антропології. 2. Зародження філософсько-антропологічної проблематики у давніх культурах. Особливості уявлень про людину в античній філософії та культурі. 3. Середньовічний образ людини: єдність душі, тіла та духу. Трансформація уявлень про людину в епоху Відродження, гуманістичні ідеї. Вплив пантеїстичної та нової наукової думки на уявлення про людину. 4. Антропологічні ідеї Нового часу. Людина у філософії німецької класики. Соціально-історична природа людини за К. Марксом. 5. Філософія К'єркегора про людину та екзистенцію. Образ людини у філософії Ф.Ніцше, концепція «надлюдини». 6. Психоаналіз та трансформація уявлень про людину у філософії та культурі. 	1, 8, 16, 17, 23, 47, 49, 51, 52, 53, 56–59, 60
4.	Л	2	<p>Т.3. Філософська антропологія ХХ століття. Німецька школа антропології.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Антропологічний поворот» у філософії ХХ століття, його соціокультурні та історичні передумови. Вплив «філософії життя», феноменології, екзистенціалізму, психоаналізу та відкриттів у сфері науки на формування нового уявлення про людину. М. Шелер: «Положення людини у космосі». 2. Основні філософсько-антропологічні концепти: відкритість світу, ексцентричність, «дефектність» людини. Еволюція ідей Шелера. 3. Продовження та інтерпретація антропології Шелера. Г. Плеснер: «Ступені органічного та людина». Проблема взаємодії організму та середовища існування. 4. Біоантропологічні ідеї А. Гелена. Людина як неспеціалізована істота. Плюралістична етика Гелена. 	4, 19, 38, 39, 47, 49, 51, 52, 53, 56–59, 60
5.	Л	2	<p>Т.4. Культурна, релігійна та комунікативна антропологія ХХ ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Культура як «середовище» існування людини. Вчення про «стиль життя» Е. Ротхакера, його теорія про людину як творця та носія культури. 2. Критика М. Ландманом «генетичної спорідненості» людини із твариною. 3. Антропологічні ідеї релігійної філософії ХХ ст. 	4, 10, 11, 14, 21, 38, 39, 47, 49, 51, 52, 53, 56–59, 60. 61

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах).</p> <p>Назви змістових модулів.</p> <p>Найменування тем та питань кожного заняття.</p> <p>Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			<p>Філософія людини у концепції П. Тейяра де Шардена. Людина у філософії неотомізму Ж. Марітена. Релігійний персоналізм Е. Мун'є.</p> <p>4. Комунікативна антропологічна концепція М. Бубера. «Я», «Ти» та «Воно» як основні типи відношення людини до світу. Зустріч як основа людського існування. Соціальні ідеї Бубера.</p> <p>5. Проблема «Іншого» у філософії Е. Левінаса. Поняття відповідальності.</p>	
6.	С	2	<p>Т.3–4. Філософсько-антропологічні ідеї ХХ століття.</p> <p>1. «Антропологічний поворот» ХХ століття: передумови та вихідні ідеї. Еволюція ідей М. Шелера.</p> <p>2. Проблема взаємодії людини і середовища у філософії Х. Плеснера. Біоантропологічні ідеї А. Гелена.</p> <p>3. Культурно-антропологічні ідеї Е. Ротхакера та М. Ландмана.</p> <p>4. Релігійно-філософські уявлення про людину: Е. Мун'є, Ж. Марітен, П. Тейяр де Шарден.</p> <p>5. Біологізаторська модель людини. Проблеми трансгуманізму та біоетики.</p>	4, 14, 19, 21, 31, 38, 39, 47, 49, 51, 52, 53, 56–59, 60
7.	Л	4	<p>Т.5. Концепції людини в умовах «антропологічної кризи» та кризи культури. Людина у ситуації постмодерну.</p> <p>1. Біологізаторська модель людини. Функціонально-поведінкова концепція людини (Е. Торндайк, Дж. Уотсон, Ф. Скінер). Сучасна соціобіологія про генетичні основи розвитку особистості та культури (Е. Уілсон, Ч. Ламсден, М. Р'юз, Д. Фридмен).</p> <p>2. Екзистенційна модель людини. Екзистенційна онтологія М. Гайдеггера. Людина як свобода у філософії французького екзистенціалізму (Ж.-П. Сартр, А. Камю).</p> <p>3. Раціоналістична модель людини. Концепція людини як «розумної тварини». Раціонально-логічні основи природи та мислення в логічному позитивізмі (Г. Фреге, Б. Расел, Л. Вітгенштейн). Людський розум та штучний інтелект у постаналітичній традиції (Х. Патнем, Д. Денет).</p> <p>4. Структуралістська антропологія: людина у дискурсах культури та влади (К. Леві-Строс, Ж. Лакан, М. Фуко). Множинність інтелектуальних моделей людини у Фуко, пошук ідентичності. Проблема «смерті людини».</p> <p>5. Критика людської суб'єктивності та феномен «смерті автора» у постструктуралізмі та постмодернізмі (Р. Барт, Ж. Деріда, Ж. Дельоз, Ж. Бодрійяр). Сингулярність емпіричного суб'єкта Дельоза. Життя як відстоювання іманентності.</p> <p>6. Проблема трансгуманізму та «постлюдини» у сучасній</p>	2, 3, 5, 6, 8, 9, 15, 18, 20, 22, 27–30, 32–34, 35–36, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 56–59, 60, 61

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			філософії та культурі. Проблеми сучасної біоетики.	
8.	С	2	<p>Т.5. Концепції людини в умовах «антропологічної кризи» та кризи культури. Людина у ситуації постмодерну.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Біологізаторська модель людини. 2. Екзистенційна модель людини у філософії та культурі. 3. Раціоналістична модель людини. Людський розум та проблема штучного інтелекту. 4. Соціологізаторська модель людини. 5. Проблема відчуження та футурологічні ідеали у концепціях постмарксизму (М. Горкгаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас). Проблема людини у постмарксизмі. 6. Структуралістська антропологія. Концепція «смерті людини». Людина у постструктуралізмі та постмодерні. 7. Проблеми трансгуманізму та біоетики 	2, 3, 5, 6, 9, 15, 18, 20, 22, 24, 25, 26, 27–30, 31, 32–34, 42, 43, 44, 46, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 56–59, 60, 61
9.	Л	2	<p>Т.6. Проблема антропогенезу у філософії та науці.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні концепції походження людини. Традиційний креаціонізм. «Християнський еволюціонізм» Тейяра де Шардена. «Антропний принцип» як аргумент сучасного креаціонізму. Концепції позаземного походження людини. 2. Еволюційна теорія про біологічні основи антропосоціогенезу. Поняття «гомінідної триади». Проблема «проміжної ланки» у палеоантропології. 3. Трудова концепція. Труд як специфічний фактор соціалізації та адаптації (Ф. Енгельс, А. Гелен). Відмінності трудової діяльності людини від трудової поведінки тварин. 4. Культурогенез як антропосоціогенез. Моделі культурогенезу: ігрова (Й. Гьойзинга), психоаналітична (З. Фройд, К.Г. Юнг), семіотична (К. Леві-Строс, Ж. Деріда). 	7, 9, 21, 22, 23, 37, 40, 47, 51, 52, 56–59, 60, 61
10.	Л	2	<p>Т.7. Екзистенційний та тілесний виміри людського буття.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема життя та смерті у філософії та культурі. Смерть як онтологічна межа. Інтерпретація феномену смерті у різних культурних та філософських традиціях. Ф. Арьес: «Людина перед обличчям смерті». 2. Сенс життя як інтегральна характеристика людського буття. Сенс життя та поняття абсурду у екзистенціалізмі. Екзистенційний підхід до проблеми сенсу і сутності буття людини в умовах науково-технічного удосконалення умов існування. Питання безсмертя. 3. Проблема свободи у культурі та філософії. Людина як свобода (Ж.П. Сартр). Питання про співвідношення свободи та відповідальності. Концепція «свободи від...» та «свободи для...» Е. Фрома. 4. Біологічний бік феномену людини як передумова 	1, 2, 3, 5, 6, 8, 14, 18, 20, 23, 24, 25, 26, 28–30, 35–36, 40, 42, 43, 44, 46, 49, 50, 51, 52, 56–59, 60

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах).</p> <p>Назви змістових модулів.</p> <p>Найменування тем та питань кожного заняття.</p> <p>Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			<p>людської екзистенції. Прояви людської тілесності (страх, сором, агресія, сміх, плач). Різновиди любові в Античності. Ерос та любов. Абсолютизація любові у період Середньовіччя.</p> <p>5. Метафізика статі в історії культури. Поява дискурсу сексуальності в епоху Просвітництва. Тема транссексуальності у сучасній філософії та культурі.</p>	
11.	С	2	<p>Т.6–7. Проблема антропогенезу у філософії та науці. Біологічний та екзистенційний виміри людини.</p> <p>1. Основні концепції походження людини. Традиційний креаціонізм та «християнський еволюціонізм» Тейяра де Шардена.</p> <p>2. Концепції позаземного походження людини.</p> <p>3. Еволюційна концепція як основа сучасного уявлення про антропосоціогенез. Трудова концепція антропосоціогенезу. Специфіка трудової діяльності людини.</p> <p>4. Концепції культурогенезу як антропосоціогенезу: ігрова, психоаналітична, семіотична.</p> <p>5. Людська тілесність, її основні прояви. Любов та сексуальність у філософії та культурі: історія та сучасність.</p> <p>6. Проблема життя та смерті у філософії та культурі.</p> <p>7. Сенс життя як інтегральна характеристика людського буття. Проблема свободи в культурі та філософії.</p>	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 14, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28–30, 35–36, 37, 40, 41, 44, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 56–59, 60, 61
12.	Л	4	<p>Т.8. Соціальний вимір людського буття. Антропологія техніки.</p> <p>1. Соціалізація людини як один із провідних факторів становлення людського. Основні інститути соціалізації (сім'я, освіта, традиції, засоби масової інформації). Особливості сучасного соціокультурного середовища як фактора соціалізації. Індустрія ЗМІ та комп'ютерних технологій.</p> <p>2. Освіта як соціальний інститут та суб'єкт-суб'єктні відносини. Основні стратегії освіти у розвитку культури. Енциклопедичний ідеал Просвітництва. Народження школи. Особливості сучасного стану загальноосвітнього простору.</p> <p>3. Спілкування як основа комунікативної культури. Проблематизація спілкування та діалога у сучасній філософії. Проблема інтерсуб'єктивності та механізми самоідентифікації особистості. «Людина маси» та проблема самотності. Г.М. Маклюен про історичні типи комунікації.</p> <p>4. Людина та мас-медіа. Віртуалізація «Я» у сучасному інформаційному просторі. Проблеми віртуальної комунікації.</p> <p>5. Діяльність як одна з ключових особливостей людини. Типи діяльності. Маркс про працю як родову сутність людини. Засоби праці як продовження людської тілесності.</p> <p>6. Техніка як антропологічна проблема. Техніка та</p>	5, 12, 13, 18, 31, 32–34, 35–36, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 51, 52, 55, 56–59, 60, 62

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах).</p> <p>Назви змістових модулів.</p> <p>Найменування тем та питань кожного заняття.</p> <p>Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			технічний прогрес у філософії (О. Шпенглер, Л. Мамфорд, Д. Ясперс, М. Гайдеггер, Г. Маркузе, Е. Блох). Проблема взаємодії природи та техніки. Людина в умовах технічної цивілізації (Х. Шельські, А. Гелен, Ю. Габермас). Техніка в умовах глобалізації.	
13.	С	2	<p>Т.8. Соціальний вимір людини. Людина і техніка.</p> <p>1. Соціалізація як фактор формування людського. Основні інститути соціалізації.</p> <p>2. Особливості сучасної соціокультурної ситуації та її вплив на процес соціалізації. Вплив ЗМІ та комп'ютерних технологій.</p> <p>3. Освіта як фактор соціалізації, основні історичні стратегії та її особливості на сучасному етапі.</p> <p>4. Проблематизація спілкування як основи людської комунікації. Інтерсуб'єктивність, віртуалізація людського «Я».</p> <p>5. Діяльність як сутнісна характеристика людини. Типи діяльності. Засоби праці як продовження людської тілесності.</p> <p>6. Антропологічний аспект техніки. Філософські концепції про техніку та технічний прогрес.</p> <p>7. Людина в умовах технічної цивілізації. Техніка та процес глобалізації.</p>	5, 12, 13, 18, 31, 32–34, 35–36, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 51, 52, 55, 56–59, 60, 62
Разом		40		

Примітки

1. Номер семестру вказують, якщо дисципліна викладається у декількох семестрах.
2. У показнику «Разом (годин)» кількість годин буде відрізнятися від загальної кількості аудиторних годин на кількість годин, що відведена на вивчення тем та питань, які вивчаються аспірантом самостійно (п. 3 додатку 8).
3. У графі 5 вказується номер відповідно до Додатку 14.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	15
2	Підготовка до практичних(лабораторних, семінарських) занять	5
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	10
4	Виконання індивідуального завдання:	30
	Разом	60

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Реферат

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.	Проблема людини у німецькій класичній філософії. Ф. Ніцше: пластичність людської природи, надлюдина та переоцінка цінностей як злам класичної антропології. Трансформація уявлень З. Фрейда про людину, обґрунтування її ірраціональної природи. Філософська антропологія М. Шелера як основа антропологічної думки ХХ століття. Філософія людини у концепції П. Тейяра де Шардена. Комунікативна антропологічна концепція М. Бубера. «Я», «Ти» та «Воно» як основні типи відношення людини до світу. Проблема «Іншого» у філософії Е. Левінаса. Екзистенційна онтологія М. Гайдеггера. Людина як свобода у філософії французького екзистенціалізму (Ж.-П. Сартр, А. Камю). Раціонально-логічні основи природи та мислення в логічному позитивізмі (Г. Фреге, Б. Расел, Л. Вітгенштейн). Людський розум та штучний інтелект у постаналітичній традиції (Х. Патнем, Д. Денет). Моделі людського у структуралізмі та постструктуралізмі. Життя як відстоювання іманентності. Проблема смерті у різних культурних та філософських традиціях. Концепція «свободи від...» та «свободи для...» Е. Фрома. Метафізика статі в історії культури. Тема транссексуальності у сучасній філософії та культурі. Проблема інтерсуб'єктивності та механізми самоідентифікації особистості. «Людина маси» та проблема самотності. Проблема взаємодії природи та техніки.	7-8 тиждень навчального семестру

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекція – інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу.

Метод лекції передбачає ознайомлення аспірантів з її планом, що допомагає стежити за послідовністю викладу матеріалу. Важливо навчити аспірантів конспектувати зміст лекції, виділяючи в ній головне. Це розвиває пам'ять, сприйняття, волю, вміння слухати, увагу, культуру мови.

При проведенні лекційних занять *методи готових знань* (коли аспіранти пасивно сприймають подану викладачем інформацію, запам'ятовують, а в разі необхідності відтворюють її) поєднуються з *дослідницьким методом* (який передбачає активну самостійну роботу аспірантів при засвоєнні знань: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків).

На початковому етапі вивчення нової інформації на лекціях переважає *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод, при якому викладач організує сприймання та усвідомлення аспірантами інформації, і ті, хто навчається, здійснюють сприймання, осмислення і запам'ятовування її.

На певному етапі, коли викладач відчуває готовність аспірантів до інших методів навчально-пізнавальної діяльності, використовуються більш прогресивні методи:

- *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого аспіранти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, аспіранти стежать за ходом творчого пошуку (аспірантам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють аспіранти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності аспірантів);
- *дослідницький*: викладач ставить перед аспірантами проблему, і вони вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації.

У викладанні лекційного матеріалу переважає *пояснювальний метод*, при якому викладач не тільки повідомляє певні факти, але й пояснює їх, домагаючись осмислення, засвоєння аспірантами.

При наявності наочного матеріалу за темою лекції (відеофільми, презентації тощо) використовується *інструктивно-практичний метод* викладання, при якому викладач інструктує тих, хто навчається, не тільки словесними, але й наочними або практичними засобами.

На відміну від лекційних занять, виконання індивідуального завдання потребує від аспіранта дещо інших навичок, тому для нього використовується *спонукальний метод навчання*, коли викладач разом із аспірантами формулюють проблемні питання і завдання, організовуючи самостійну діяльність тих, хто навчається. Аспіранти при цьому, у свою чергу, самостійно здобувають і засвоюють нові знання без допомоги викладача.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі опитування, проведення контрольної роботи, виконання індивідуального завдання.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи аспіранта, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів, виступу на заняттях;
- з індивідуальних завдань – шляхом оцінювання реферату та виступу на наукових конференціях за обраною темою.

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту (з оцінкою за 100-бальною шкалою) в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом та графіком навчального процесу.

Семестровий контроль проводиться в усній формі за контрольними завданнями або шляхом тестування з використанням технічних засобів.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватись як допоміжна інформація для виставлення підсумкової оцінки.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності аспіранта

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Т. 1	Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5	Т. 6	Т. 7	Т. 8	Індив. завдання	
10	10	10	10	10	10	10	10	20	100

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 ... 100	A	відмінно
82 ... 89	B	добре
74 ... 81	C	
64 ... 73	D	задовільно
60 ... 63	E	
35 ... 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 ... 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(надається перелік складових навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та посилання на сайт, де вони розташовані)

- 1) навчальна програма,
- 2) робоча навчальна програма
- 3) плани семінарських занять
- 4) екзаменаційні питання
- 5) бібліотечний фонд університету і кафедри
- 6) електронні версії навчальної і наукової літератури

Складові навчально-методичного забезпечення
навчальної дисципліни розташовані на сайті:

<http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/materiali-dlya-pidgotovki-aspirantiv-usih-spetsialnostej-z-kursu-svitoglyadni-ta-sotsiokulturni-osnovi-naukovo-tehnicnoyi-diyalnosti/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література	
1.	Aries Ph. The hour of our death. Trans. Helen Weaver. New York, 1981
2.	Berdyayev N. The divine and the human. London: G. Bles, 1979
3.	Бубер М. Я і ти. Шлях людини за хасидським вченням / Пер. з нім. — Київ, 2012
4.	Helen A. Man. His Nature and Place in the World, Columbia University Press, 1987
5.	Giddens A. The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies. Cambridge: Polity Press, 1992
6.	Камю А. Вибрані твори у трьох томах. 3-й том. - Харків: Фоліо, 1997.
7.	Cassirer E. An Essay on Man: An Introduction to a Philosophy of Human Culture. New Haven, London: Yale University Press, 1972
8.	Kierkegaard S. fear and trembling. Repetition. Trans. Edna H. Hong, Howard V. Hong. Princeton University Press, 1983
9.	Леві-Строс К. Структурна антропологія. Пер. з фр. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1997.
10.	Левінас Е. Права людини і добра воля — Київ: «Дух і Літера» Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», 1997.
11.	Левінас Е. Між нами. Дослідження. Думки про іншого; пер. з фр. В. Куринський; ред. М. Погребинський [та ін]; Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». — К. : Дух і Літера: Задруга, 1999.
12.	Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / М. Мак-Люен ; пер. з англ. В. І. Постнікова, С. В. Єфремова. — К. : Ніка-Центр, 2001.
13.	Mumford L. The Myth of the machine. Harcourt Brace Jovanovich, 1967.
14.	Maritain J. Existence and the Existent. Trans. by Lewis Galantieri and Gerald B. Phelan, Image book, 1956
15.	Маркузе Г. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства (глави з книги) / пер. В.Курганський. // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. — Київ: «Либідь», 1996. — С. 87-134. https://vpered.wordpress.com/2010/09/16/marcuse-one-dimensional-man/
16.	Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого. Пер. з нім.: Ганна Савченко. Харків: Фоліо. 2019
17.	Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Пер. з нім.: Анатолій Онишко. – Львів: Літопис, 2002.
18.	Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас / Х. Ортега-і-Гасет // Ортега-і-Гасет Х. «Вибрані твори». — К. : Основи, 1994. — С. 15-139.
19.	Plessner H. The Levels of Organic Life and the Human: Introduction to Philosophical Anthropology. New York: Fordham University Press, forms of living series, 2019
20.	Сартр Ж-П. Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології. — К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001.
21.	Тейяр де Шарден. Феномен людини: [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки // Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. – К. : Фірма «Довіра», 1993. – С. 159–165.
22.	Fink E. Play as Symbol of the World. And Other Writings. Trans. Ian Alexander Moore and Christopher Turner. Bloomington: Indiana University Press, 2016.
23.	Фройд З. Вступ до психоаналізу. Переклад з німецької: Петро Таращук. Київ: Основи, 1998.
24.	Фромм Е. Мати чи бути? / Пер. з нім. О. Михайлова та А. Буряк. — Київ: «Український письменник», 2010.
25.	Фромм Е. Мистецтво любові / Пер. з англ. В. І. Кучменко. Харків: «КСД», 2017.
26.	Фромм. Втеча від свободи / Пер. з англ. М. Яковлев. Харків: «КСД», 2019.

27.	Фуко М. Наглядати й карати / пер. з фр. Петра Таращука. — К.: Основи, 1998.
28.	Фуко М. Історія сексуальності. — Т. 1: Жага пізнання. — Х.: ОКО, 1997.
29.	Фуко М. Історія сексуальності. — Т. 2: Інструмент насолоди. — Х.: ОКО, 1999.
30.	Фуко М. Історія сексуальності. — Т. 3: Плекання себе. — Х.: ОКО, 2000.
31.	Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее. — М., 2004
32.	Габермас Ю. Філософський дискурс сучасності. — К.: Український філософський фонд, 1998.
33.	Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації // Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. – К.: Либідь, 1996. – С. 84-90.
34.	Габермас Ю. Постметафізичне мислення / Пер. з нім. В. Купліна. — К.: Дух і літера, 2011.
35.	Гайдеггер М. Будувати, проживати, мислити // Возняк Т. Тексти та переклади. — Х.: Фоліо, 1998. С. 313—332. http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/text-i-perekl/kn3-heid1.htm
36.	Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. — Х.: Фоліо, 1998. С. 332—345. http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/text-i-perekl/kn3-heid2.htm
37.	Гейзинга Й. Homo Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури., Київ: Основи, 1994.
38.	Scheler M. The Human Place in the Cosmos. Translated by Manfred Frings. Evanston, Northwestern University Press. 2009
39.	Шелер М. Сутність моральної особистості // Пер. з нім. М. Култаєвої / Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. — К.: Ваклер, 1996. — С. 9-30.
40.	Енгельс Ф. Походження родини, приватної власності та держави. – Харків: Державне видавництво України, 1925. https://vpered.wordpress.com/2011/02/24/engels-der-ursprung-der-familie/
Допоміжна література	
41.	Horodyska O. Self-governance experience as an element of management in education. Homo–Societas–Technologiae. Marijampole College Research Periodical. Marijampole, Lithuania. 2021. Nr. 1 (8). P. 42–45. https://marko.lt/wp-content/uploads/2022/03/Zurnalas_8.pdf
42.	Horodyska O. Care of the self as Limit-experience. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки», випуск № 63, 2021. С. 15-22 https://periodicals.karazin.ua/thcphs/issue/view/1121
43.	Городиська О.М. Масова людина та проблема психагогії в умовах поглиблення антропологічної кризи. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Вип. 3 (38). Харків, 2018. С. 144–154.
44.	Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного. – К.: Наукова думка, 2010.
45.	Dolska, O., Gorodiskaya, O., & Tararoyev, J. (2020). Anthropological Dimension of Constructivism in the Culture of Presence. Studia Warmińskie, 56, 105-121. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/48157
46.	Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю. С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. – Харків: 2021. 230 с.
47.	Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. – 4-е видання перероблене та доповнене. – К., 2016 – 396 с.
48.	Култаєва М. Д. Європейська теоретична соціологія ХХ – ХХІ століття: навч. посібник. – Х., 2008.

49.	Людина в есенційних та екзистенціальних вимірах. – К.: Наукова думка, 2004.
50.	Людина в цивілізації XXI століття: проблема свободи. – К.: Наукова думка, 2005.
51.	Читанка з історії філософії: в 6 кн / Під ред. Г.І. Волинки. – К., 1992- 1993.
52.	Поправко О.В. Антропологія: навчальний посібник / О.В. Поправко. – Мелітополь, 2016. – 285 с.
53.	Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. – К., 1995. http://litopys.org.ua/russel/rus.htm
54.	Справа Мартина Гайдегера.//Філософська думка. – № 1, 2020.– С. 5–92.
55.	Dusek V. Philosophy of Technology: An Introduction, Wiley-Blackwell, 2006.
56.	Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини. – К., 2006.
57.	Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. – 3-є видання, виправлене і доповнене. — К.: КНТ, 2019.
58.	Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини. Вступ до філософської антропології як метаантропології. – К., 2015
59.	Хамітов Н. В. Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології. — 2-е видання, виправлене та доповнене. – К.: КНТ, 2017.
60.	Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. – Львів: «Новий Світ-2000», 2020.
61.	Шайгородський Ю. Кассіпер Ернст // Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищих навч. закл / за ред Н. М. Хоми. — Львів: Новий Світ-2000, 2014. – С. 280–281.
62.	Spengler O. Man and Technics: A Contribution to a Philosophy of Life, tr. C.F. Atkinson, Knopf, 1932

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

<http://nlu.org.ua> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого

<http://dnpb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека України імені

В.О.Сухомлинського

<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr> Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича

<http://lib.npu.edu.ua> Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені

М.П.Драгоманова

<http://www.library.ukma.edu.ua> Наукова бібліотека Національного університету «Києво-

Могилянська академія»

<http://lounb.org.ua> Львівська обласна універсальна наукова бібліотека

<http://odnb.odessa.ua> Одеська національна наукова бібліотека

<https://www.libr.dp.ua> Дніпровська обласна універсальна наукова бібліотека імені

Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/> Електронна бібліотека філософії

<https://pidruchniki.com/filosofiya/> Філософська навчальна література online